

Toegangspoorten met bel en intercom, verplicht ontsmetten van transportmiddelen voor betreding van het erf en veelvuldig gebruikte douches in hygiënesluizen. Het zijn allemaal zaken die tijdens de varkenspestperiode tien jaar geleden de gewoonste zaak van de wereld waren, maar waar kort daarvoor nog vrijwel niemand over sprak. Welke van deze verplichtingen zijn blijven hangen?

Varkenshouders moeten meer vertrouwen op hun eigen vakmanschap. Met structuur en discipline is al veel te bereiken op het terrein van diergezondheid.

Meer vertrouwen op eigen vakmanschap

Krappe marges grootste bedreiging diergezondheid

De varkenspestperiode opende veel varkenshouders de ogen met betrekking tot het omgaan met bedrijfshygiëne. Noodgedwongen moesten varkenshouders ruim een jaar lang het erf strikt gesloten houden. Bestemmingsverkeer mocht slechts onder bepaalde voorwaarden worden toegelaten. Veel varkenshouders hebben deze regelgeving als overdreven ervaren, waardoor na deze ingrijpende periode de aandacht bij het merendeel van de bedrijven verslaptte. Kees Scheepens, varkenshouder en dierenarts bij FarmulaOne, vindt dit enorm jammer en bovendien een forse bedreiging voor de sector. "Het voorkomen van in- en verslepen van ziektekiemen, oftewel biosecurity, is een belangrijke

waarde bij het verhogen van de diergezondheid op bedrijfsniveau. Met het nemen van ogenschijnlijk kleine maatregelen doe je er in ieder geval alles aan eventuele ziektekiemen buiten de deur te houden." Scheepens doelt hiermee bijvoorbeeld op het ontsmetten van transportmiddelen, het gebruik van een eigen mest-aanzuigslang of het optimaal gebruiken van de hygiënesluis met bijbehorende douchemogelijkheden. Allemaal zaken die tijdens de varkenspestperiode goed werden nageleefd, maar langzaam in de vergetelheid raakten. Scheepens: "De varkenshouder is de kasteelheer en bepaalt zelf onder welke voorwaarden zijn ophaalbrug wordt gebruikt."

SPF-denken

Toch heeft de Nederlandse varkenssector in de periode na de varkenspest een bewustwordingsproces doorgemaakt. Bedrijfsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen van insleep van ziektes, bleken vaak toch zinvol in het beheersen van ziektekiemen op het bedrijf. Scheepens: "De belangrijkste verbetering op het gebied van diergezondheid in het algemeen is de introductie van het SPF-denken. Jaren geleden werd je nauwelijks serieus genomen wanneer je sprak over het opzetten van bijvoorbeeld een KI-station met een SPF-status. Nu hoort dat tot de standaardwaarden van de Nederlandse varkenshouderij."

Feit blijft dat de SPF-status op dit moment alleen is weggelegd voor de voorlopers in de varkenshouderij. Scheepens: "Uiteindelijk denk ik dat iedereen mee moet met deze hoge gezondheidstatus, wil je op een verantwoorde manier varkens blijven produceren. De discussie dient dan juist te gaan over welke ziektekiemen er wel en welke niet op een SPF-bedrijf aanwezig mogen zijn."

Zwakste schakel

Dierenarts Jan-Paul Langens van Diergeneeskundig Centrum De Overlaet is het met Scheepens eens dat het vormen van SPF-bedrijven een belangrijke stap is geweest voor de sector. "Doordat SPF-bedrijven bovengemiddelde technische resultaten scoren, is het bewijs geleverd dat extra aandacht voor diergezondheid lonend is. Dat is wat mij betreft de belangrijkste les. We moeten echter niet de illusie wekken dat SPF-bedrijven niet vatbaar zijn voor bacteriën en virussen. Ook zij kunnen hiermee in aanraking komen en zullen daar op moeten anticiperen." Langens ziet voor de SPF-bedrijven een blijvende rol als voorloper weggelegd. Andere bedrijven kunnen zich hier aan optrekken. Dat is ook nodig omdat je rekening moet houden met het fenomeen van de zwakste schakel. De zwakste schakel binnen de varkensketen bepaalt uiteindelijk het niveau van diergezondheid op nationaal niveau.

Vakmanschap

De gezondheidstatus op een varkensbedrijf staat of valt met het economisch rendement. Met de huidige marges wordt extra aandacht voor de gezondheidstatus vaak naar het tweede plan geschoven. Scheepens: "Dat is ook gelijk het grootste risico op nieuwe ziekte-uitbraken in de sector. Het is zaak eerst de keten zo in te richten dat de varkenshouder geld verdient dat hij kan investeren in een hogere gezondheidstatus."

Langens vindt dat varkenshouders bovendien meer moeten vertrouwen op hun eigen vakmanschap: "De vakbekwaamheid van Nederlandse ondernemers is prima. Door structuur en discipline aan te brengen in de manier van werken, zijn al veel zaken op het gebied van hygiëne en gezondheidszorg aan te pakken. Zonder grote investeringen is het mogelijk flinke stappen voorwaarts te zetten." Bijkomend voordeel is dat het medicijngebruik afneemt, direct een kostenbesparing.

Locatie

De afgelopen jaren is er in toenemende mate aandacht voor de locatie van varkensbedrijven, inclusief de onderlinge afstanden en afstanden

naar aanverwante bedrijven in de sector. Bij een geïsoleerde ligging in een varkensextensief gebied is het risico op insleep van nieuwe ziektekiemen via de lucht minimaal. De Ziekte van Aujeszky en MKZ kunnen echter onder gunstige omstandigheden grote afstanden, tot wel zestig kilometer, door de lucht afleggen. Kiemen van *Mycoplasma Hyopneumoniae* en PRRSV verplaatsen zich ook altijd nog over een afstand van vier kilometer via de lucht. Scheepens: "Het is dus van belang, vooral bij nieuwbouw, ook de locatie en de indeling van het bouwvlak goed in ogenschouw te nemen. Vermijd bijvoorbeeld vanwege de vele diertransporten locaties dicht bij varkensslachterijen en zorg in verband met de transporten ook voor een afstand van minimaal vijftig meter tot aan de openbare weg."

Bedrijfsindeling

Ook de indeling van het bedrijf speelt een steeds belangrijkere rol. Langens: "Voorheen werden dierenartsen niet of nauwelijks bij nieuwbouwplannen betrokken. Nu proberen we samen met de varkenshouder een bedrijfsindeling te maken waarmee zowel de interne als externe biosecurity gewaarborgd blijft." Een flink aantal varkenshouders heeft het bedrijf daadwerke-

lijk ingericht volgens de hiervoor uitgewerkte maatstaven. Stalsystemen en efficiënte looplijnen helpen de hygiëne te bevorderen. Het zijn immers vaak de mensen die dagelijks in de stal werken die verantwoordelijk zijn voor de introductie van nieuwe ziektekiemen op het bedrijf. Langens: "De aandacht gaat vooral uit naar het scheiden van diergroepen. Ook zie je heel duidelijk dat het aantal dieren per hok terugloopt naar kleinere eenheden." Uiteraard zijn dergelijke zaken bij nieuwbouw eenvoudiger te realiseren dan bij renovatieprojecten.

Besef

Varkenshouders hebben tijdens de varkenspestperiode veel geleerd, maar er is ook veel weer verwaterd. Langens: "De aandacht is verslapt doordat de varkenssector de afgelopen tien jaren niet meer is getroffen door een veewetziekte. Veehouders worden hierdoor minder scherp en gaan onvoldoende adequaat met de bedrijfsregels om." Daarentegen merkt Langens op dat met name de laatste jaren het besef voor hygiëne en diergezondheid weer toeneemt. Gezondheidsmanagement is in de loop der jaren een standaard begrip geworden in de varkenssector.

Gezondheidsmanagement brengt winst

PRAKTIJK

Emil Cornelissen uit Rijkevoort (N-Br.) heeft de verscherpte hygiëneregels tijdens de varkenspest nooit als vervelend ervaren. Sterker nog, achteraf blijken deze regels zelfs onvoldoende om ziektekiemen buiten de deur te kunnen houden. Voor Cornelissen, die op meerdere locaties zowel zeugen als vleesvarkens houdt, reden om zijn bedrijfsvoering volledig om te gooien en zich helemaal te concentreren op

diergezondheid. "Op zoek naar de oorzaak van de almaar oplopende medicijnkosten, kom je tot de conclusie dat je bij de basis moet beginnen om deze kostenpost te beheersen." Belangrijke oorzaken bleken de toenemende gevoeligheid van het varken en de alsmaar schraler wordende voersamenstelling. Cornelissen stelde zichzelf als eis dat het nieuwe gezondheidsmanagement met hetzelfde aantal mensen uitgevoerd moest worden en dat het economisch voordeel zou opleveren. Naast het aanscherpen van 'standaard' maatregelen introduceerde Cornelissen het vijfwekensysteem. Cornelissen: "Samen met het strikt scheiden van verschillende leeftijdsgroepen, geeft dit enorm veel rust qua ziektedruk." De gevolgen van zijn nieuwe gezondheidsmanagement zijn volgens Cornelissen goed merkbaar: "Het medicijngebruik en het aantal entingen is flink afgenomen. En wat minstens zo belangrijk is, het werkplezier is toegenomen."